

Tôi Sài Gòn – Chỗ Lạ, không khí lạ tôi đã nhận nhận được Giáng Sinh kéo dài cho tôi tôi .
Khác với người tôi ở và đây mới vào tiết tháng ba, người Việt Trung và Nam phải đây
mới vào cuối tháng chạp .

Theo các nguồn số liệu tôi sưu tập được thì họ Hoàng Bàng đem đến Văn Lang vào năm Nhâm Tuất 2879 trước Tây lịch, nhưng nên để ý đã bị gián đoạn gần một thế kỷ vì số đồ họ của người tôi . Trong giai đoạn tôi tìm, ô nhiễm này, Bắc quân đã dùng ngàn muôn thế để đem hóa dân ta nhưng đã hoài công và người Việt tuy không bị mất gốc nhưng vẫn chịu ảnh hưởng nặng nề về văn hóa, tín ngưỡng của Trung Hoa khi sang chung với họ .

Năm 939 Ngô Vương Quyền đánh tan quân Nam Hán trên Bờ sông Giang, thu hồi lại nên để ý cho quốc gia, mà để nên tôi cho , tôi cũng cho dân tôi cũng kể tôi đó, qua bao đời, tôi tiên ta đã có người là tôi nhúng nhúng ngoi ban, tiêu hủy các họ tôi, chấp nhận nhưng thu nhập phong mà tôi của người, đem tôi pha trộn vào đó tôi tinh hoa của người Việt, tôi thành nên sự đẹp đẽ, đẹp thù của dân tôi Việt Nam nhưng vẫn giữ bản sắc Đông phương . Trong các họ tôi còn tôi sưu tập được ngày nay, Tôi Nguyễn Đán là một biểu tượng phong phú, toàn vẹn và ý nghĩa nhất, đã thu hút mọi người, mọi giới phải quên hết mọi điều để có tôi, lo cho tôi sao cho mọi ngày để năm để để để , vui vẻ như hàng xóm, bố công để tôi, một tôi, làm ăn vất vả trong 365 ngày, đúng là :

“ Tôi đến sau ông, ông với thì mừng, con cháu tôi lo . “

1 - NGÀY TÔI NGUYỄN ĐÁN

Ngày tết thời Hồng Bàng, dù còn sống lâu hay ít, tiên ta đã biết ăn Tết. Nếu căn cứ vào các công trình khai quật tại Đông Sơn mà biết tết là ngày để có chim trĩ trên mặt hình vẽ ngày hội Tết với bông lau thì ngày đầu năm lúc đó chắc là mùa thu vì bông lau chỉ trĩu bông mùa này vì mùa xuân không có bông lau. Ngoài ra các sản phẩm bánh chưng, bánh dày, trầu cau, dưa hấu đỏ, theo sách Việt Sử đời Toàn, đã có tết thời vua Hùng thế kỷ 6.

Riêng Tết Nguyên Đán hiện nay, đã được du nhập vào nước ta thời Bắc thuộc. Ăn Tết Nguyên Đán là ăn mừng ngày đầu năm vào ngày mùng mốt tháng giêng và Tết bắt đầu vào giờ Tý (giờ đầu tiên của ngày 23 giờ năm cũ đến 1 giờ sáng năm mới). Thời kỳ này là Giao Thừa, đêm 30 tháng chạp là đêm trừ tịch.

Ngà H (2205-1766 trước TL) vì thích màu đen nên chọn tháng Dần là tháng giêng để ăn Tết. Đời Thục (1766-1122 trước TL) thích màu trắng, đổi lại Tết vào tháng chạp. Nhà Châu (1122-256 trước TL) ưa sắc đỏ nên chọn tháng Tý là tháng 11 làm nguyên đán. Đời Đông Chu Liệt Quốc, các nước ăn Tết theo quan niệm của Khổng Tử, chọn tháng giêng như nhà H nhưng khi Tần Thủy Hoàng thống nhất Trung Hoa (256-206 trước TL) lại lấy tháng Hợi tức là tháng mùng một để ăn Tết mãi cho tới khi nhà Hán làm chủ Trung Nguyên (206 trước TL – 221 sau TL), theo Khổng Tử, chọn tháng giêng làm ngày đầu năm và phong tục này được giữ cho tới ngày nay.

Tết Nguyên Đán theo Tục hay Việt đầu giờ ng nhau các nghi thức cúng, nghênh tân Tục cúng gia đình có lễ tiễn Táo quân và trừ tịch đêm 23 tháng chạp, lễ cúng rước tiên, ông bà quá cố ngày 30 tháng chạp, sau đó là lễ phong tục (đóng giờ ng nước), tảo mộ (quét dọn nhà cửa và trước giờ giao thừa) mừng tuổi, phong môn v. v. . Còn nghi thức nghênh tân quan trọng nhất là cúng giao thừa, mừng rước cửa nhà để bá thiên địa, cúng gia đình, tảo quân, tục lì xì, chúc mừng tuổi v. v. .

Bên cạnh những phong tục, tập quán vậy mà nước nhà ngày nay, ngày Tết còn có nhiều tập tục mới từ dân tộc lâu truyền đến ngày nay như tục cướp pháo cửa để mừng chào mừng sự kiện mới của đất nước và một số. Vài bài thơ trên cao nguyên Trung phần, lễ hội mừng xuân cũng như dân chúng vào những ngày sắp tết, tục cướp pháo cửa ở làng Yên Xá ((Bắc Ninh), thi thơ đầu xuân, tục chọi các phiên chợ để biết ngày tết tại vùng miền nước, vùng xuôi cũng như thành thị, tục ném pháo và phóng sinh ở Thanh Hóa, tục dành nhan ngày tết, hát quan họ, hát trống quân ở đất Bắc, hát bài chòi vùng Bình Định – Phú Yên, đánh đu ngày Tết ở Nam phần v. v. . Tóm lại những trò chơi, tập tục của ngày Tết Nam trong những ngày Tết đầu có tính cách bình dân, phổ quát, mang nội dung lành mạnh, đem đến niềm vui tươi mãi cho con người sau

m t năm làm l ng v t v , phi n l y . Do đó, các nhà phong t c h c trên th gi i khi ch ng ki n hay nghiên c u v phong t c t p quán c a ta đã k t lu n :” T t c a ng i Vi t Nam phong phú, th c t và vui v h n t t c a ng i Trung Hoa và Âu M “

2 - T T C TRUY N VI T NAM T TH NG C T I TR C 1945

Th i Th ng C : Ngay t th i H ng Bàng c a bu i bình minh l p qu c, dù ng i Vi t còn s ng l c h u nh ng t tiên ta đã bi t t i T t . Th t v y, qua m t mùa đông rét m t, l nh l o, mùa xuân b ng tr v r c r v i c nh hoa đ ng c n i s c s trong ánh n ng h ng m lung linh . Tinh th n c a con ng i dù là on ng i th ng c còn h n nhiên, ch t phác nh ng h v n th y sinh tình tr c s kích thích c a vũ tr bao la, mang đ n cho con ng i ngu n sinh l c đ i dào .

Trai gái tr c c nh xuân n ng m i, đã bi t tìm đ n nhau trên kh p các n o đ ng qu h ng đ t n c, phát sinh ra nh ng trò ch i m c m c, ho c đánh vòng, tung c u hay h p nhau hát hò đ i đáp đ n đ n câu chuy n tr u cau đ u m i c a chuy n hôn nhân gi a nam n cũng nh s tích bánh ch ng, bánh d y, qu d a đ đ i Hùng V ng th 6, không theo truy n th ng Nho giáo truy n ngôi cho con tr ng mà l i truy n ngôi ho con th 18, nói lên tính ch t đ c bi t c a truy n th ng Vi t Nam lúc nào cũng th c t không tr u t ng, l giáo quá đáng nh ng i T u .

+ T t C truy n đ i th i Lý Tr n :

Sau khi đánh tan quân Nam Hán trên B ch Đ ng Giang, Ngô V ng Quy n đã c i ách nô l ho dân t c sau m i th k b B c thu c . Đó là năm 939, m đ u cho th i đ i t ch , t c ng c a dân t c .

T i đ i Lý Tr n, ng i Vi t đã ti n b nh nh h ng c a Nho, Lão, Ph t . Nhi u phong t c t p quán thu n khi t đ c t o đ ng . Ngoài nh ng năm chinh chi n ch ng ngo i xâm nh T ng Nguyên và n i lo n, dân chúng an c l c nghi p, đ t n c thanh bình .

Ngày t t b t đ u t 30 tháng ch p, dân đ c phép đ t pháo . Pháo th i đó là nh ng ng l nh ch a thu c n , có ngòi, ch không ph i lo i pháo có ngòi làm b ng gi y b c thu c n ngày nay . Pháo đ c đ t kh p n i, t ngoài c ng làng, c ng nhà hay đình chùa . Dân chúng gi t l n, gà,

vịt trâu bò, dê đä cúng tä träi phät, ông bà, cha mẹ quá đä liên tiäp trong ba ngày Tết .

Ngày mäng 5 Tết, nhà vua cho làm tiäc khai hä räi cùng với văn võ bá quan yän tiäc vui vä . Mọi ngäi trong näc đäu đi lä chùa và du ngoạn . Ngoài ra khắp näi đäu có các sân khäu lä thiên đä cá phäng chäu đän giúp vui cho dân chúng trong mäy ngày Tết . Täi các näi công cäng còn có các trò chäi lý thú nhä đánh vịt, chäi gà, đá cäu ...

Trong mäc đích khuyän nông, täp täc vua đánh vào trâu đät trong ngày läp xuân đäc läu truyän cho đän cuäi đäi Nguyän (thäi Bäo Đäi), theo An Nam Täp Chí cäa Lê Täc đäi Trän cho biät, mäi năm vào mäng ba tät, cá vua Trän ngä ra gác Đäi Hùng đä xem các thái tä thi đá cäu . Riêng các quan thi đánh cäu bäng tay, có khi cäi ngäa . Đá cäu là môn thä thao thänh hành trong nhäng ngày Tết vào đäp đó, phä biän tä giai cäp quý täc cho täi giäi bình dân đä kinh đô, thành thä cũng nhä täi thôn quê .

Theo Đäi Vịt S Ký Toàn Thä, mät bä sä cũ nhät cäa näc ta còn läu läi đän ngày nay thì nam nä Đäi Vịt trong ba ngày Tết đã bät đäu chäi đánh đu tä năm 1365 là niên läch ghi rõ ranh giäi Vịt Nam đã chäy täi Hóa Châu (Thäa Thiên) và nam nä Hóa Châu läi là nhäng ngäi sành säi vịt trò chäi này . Sách Häng Đäc Quäc Âm Thi Täp xuät bän vào thä kä thä XV có in mät bài thä chä Hán, với nhäi cänh trai gái đánh đu có tä thäi Trän .

Bän cät lang nha ngäm đä träng

đä thì đánh cái, đä län ông

Tä thiên, häu thä khom khom cät

Van vái hoàng thiên ngäa ngäa lòng

Tám bäc häng quän bay phät phäi

Hai hàng chân ng c đ ng song song

Ch i xuân h t t t xuân d ng y

Nh c c đem v , đ l không

+ T t Vi t Nam d i th i vua Lê chúa Tr nh :

T th k th XVI, nhà H u Lê đã suy tàn, d n đ ng cho M c Đ ang Dung c p ng i, đ t n c chia năm x b y, chính s đ nát, dân chúng l m than . Đ i Vi t l m vào c nh n i chi n tri n miên kéo dài g n 300 trăm năm, y sông Gianh trong t nh Qu ng Bình làm ranh gi i, phía B c thu c quy n chúa Tr nh, vua Lê ch ng i làm vì . Trong Nam thì chúa Nguy n x ng hùng m t c i . do đó nh ng l T t d i th i vua Lê chúa Tr nh có ph n nào khác bi t so v i các đ i Lý Tr n là th i c c th nh c a Ph t giáo .

- L T t trong cung vua ph chúa .

Tr c t t, tình hình trong cung vua và ph chúa r n r p h n lên, nào là lo t ch c l ti n xuân ng u (ti n trâu đ t vào ti t l p xuân), m t t p t c ó t lâu đ i v i m c đích khuy n nông Các nghi th c v T t Nguyên Đán đ c s a so n vào cu i tháng ch p . Theo sách Hoàng Lê Nh t Th ng Chí thì ngày 25 tháng ch p, tri u đình đã làm l phong kín các n tín đem c t vào kho và s s d ng l i sau t t . T t c các quan quân đ u đ c ngh T t m i ngày đ e6? Vui ch i .

Ngày đ u năm, bá quan văn võ vào đ i n đ chào m ng vua Lê t i đ i n Kính Thiên . D n đ u bách quan là th t c a chúa Tr nh g i là quan Ti t Ch , sau đó cùng keo qua l y m ng chúa Tr nh t i ph chúa và đ c chúa ban ti n th ng cho t t c các quan t hàng nh t ph m cho t i c u ph m, r i cùng chúa đ ti c đ u năm vui v . Sau đó l i kéo v dinh quan Ti t Ch đ chúc t ng l n n a m i gi i tán .

Trong ba ngày xuân còn có lễ tế giao (lễ này bắt nguồn từ thời Hậu Lý), với mục đích cúng tế Trời Đất, cầu cho mùa thu hoạch gió hòa, trăm họ vui vẻ yên ổn làm ăn . Thời vua Lê chúa Trịnh, đàn Nam Giao được thiêu tế tại Thăng Long (Hà Nội) . Trong ngày tế lễ chính thức, vua Lê là chánh tế , hai cha con chúa Trịnh là bồi tế , ngoài ra các năm vua Lê bổ tang chức thì húa Trịnh được cử làm chánh tế .

- Tế tế n i dân gian .

Căn cứ vào tập du ký của nhà du hành người Hòa Lan Tavernier có tên là “Recueil de Plusieurs Relations et Traités Singuliers et Curieux “ thì dân làng ngoài ăn Tế tế như sau .

Trước Tế tế ba ngày dân chúng làng ngoài tại kinh đô Thăng Long cũng như các thành thị khác lo trang hoàng nhà cửa, sửa soạn bàn thờ tế tiên, ông bà có bày nhiều bài vè viết tên người quá cố . Tại kinh đô, hơn 40.000 binh lính và quan lại tập n p vui tế . Trong cung, vua Lê cũng bày nhiều bàn thờ , bài vè để cúng tế tế tông tiên triều . Trong khi vua làm lễ trước bàn thì súng nổ, súng như đổ c l nh khai hỏa thay pháo mừng xuân . Cúng tế xong, vua đặt tiệc giỗ luôn cả bàn thờ để tế lễ .

Nhi nhà cửa dân chúng, mọi người dùng vải vóc như hình bát quái trên cửa, treo ng, mục đích làm ma quỷ sợ hãi không dám vào nhà phá phách . Tế xem chân gà đoán họa phúc bắt nguồn từ đó cũng như sợ kiêng cửa khi xuất hành đầu năm, đến nay vẫn còn được dân chúng tin theo .

Theo sách Gia Định Thành Th ng Chí của Trịnh Hoài Đức thì tập tế đánh đu có từ thời Trần đã theo chân chúa Nguyễn vào đến Nam t đ u thế kỷ XIV, lúc đó người Việt vùng đất mới và khai phá miền Tây Chân Lạp đã ch i đánh đu bằng b n loại đu tiên, đu thang, đu gi ng xoay và đu rút . Cũng trong thời kỳ này, người Việt đã sáng chế thêm một môn chơi ngày Tế tế hát s c trang nhã đó là hát trống quân, rồi được phổ quát trong tất cả n i chốn công công, tế lễ , đình đám ngày xuân . Số tích trống quân cũng như chức trống c m theo tác giả Ôn Như Nguyễn Văn Ngọc, Bùi Văn Phan Kế Bính, Vũ Ngọc Phan, Maspero v. v.. đ u có ý chung về nguồn gốc lịch sử dân tộc, nói lên sự ph n đ u hào hùng và tinh thần th ng võ của người Việt cũng như tình c m thiêng liêng n c trong nh ng lúc chia lìa :

“Trống quân nam ph , th ng nh chỉ h “...có nghĩa là tiễn người lên đường về Nam chinh chiến, lòng thi p đau đớn đ n đ n, có ai hiểu thấu ?

+ Tết Nguyên Đán và cuộc du xuân thßng niên dßi triều Nguyên :

Trßc tết mßt tháng, trong cung nßi đã tßch cß Ban sóc (Phân phát lßch mßi cho các quan) và lß Phßt Thßc (do các quan đßi thßn lau chùi các vßn vua, kim sách, ngân sách). Ngày 30 tháng chßp, Bß Lß cßngßi mang phßm vßt đßn cúng tßi các lßng, mißu cßn các hoàng thân, tôn tßc khi tßi các chùa, đình làm lß. Tß giß đó, cả Công thß, Chùa, Đình bßt đßu đßng nßu .

Đßi triều đßc thißt tßi Đßn Thái Hòa rßt nghiêm chßnh vßi cß qußt, nghi trßng, lính nhßc và voi ngßa dàn hßu tß ngoài cßu Kim Thßy vào tßi tßn Đßn .

Vua ngß trßc tiên tßi Đßn cßn Chánh, đßi mß cßu long, mßc áo hoàng bào, cßm hßt, đßc xa giá rßc sang Đßn Thái Hòa gißa tßng chuông, trßng và 9 phát súng lßnh chào mßng .

Sau đó các hoàng tß, bá quan vào Đßn lßy vua 5 lßy vßi lßi chúc Tết đßc vua ban yßn và tßn thßng xuân .

Ngày mßng mßt tßt, vua thißt đßi yßn đßi các quan văn võ tß phßm trß lên, cùng các hoàng thân, hoàng tß tßi Đßn Cßn Giß và hai dinh Tß, Hßu Vß .

Mßng 2 Tết, vua, hoàng hßu và các quan đßi thßn đßn cúng bßi tßi Đßn Phßng Thiên, sau đó ban yßn cho các quan tßngß phßm trß xußng tßi dinh Phß Doßn Thßa Thiên .

Lß Tết Nguyên Đßng kéo dài trong 7 ngày . Các hoàng thân, hoàng tß đß thßng tßt 20 lßng bßc cßn các quan văn võ tùy theo phßm trßt đßc lßnh tß 1 lßng đßn 12 lßng .

Tßc du xuân cßa các đßng quân vßng đã có tß thßi nhà Lê nhßng gián đßn cß các vua đßu triều u Nguyên, Mßi tßi đßi Đßng Khßnh mßi tßch cßi . Trong đßp du xuân, ngoài nhà vua vßi cung tßn mßng trong cung, các hoàng thân , hoàng tß, công chúa và các quan đßi thßn đßu

đ c tham d trên các thuy n r ng r c r , du hành trên sông H ng th m ng, t c a Th ng T cho t i các lăng t m đ n đài c a t n nhân n m trên núi Ng Bình ch y song song v i dòng sông, L du xuân đ c t ch c trong 3 ngày T t, ngoài du thuy n, vua còn du hành trên b ng ki u kh p kinh thành Hu , v a th ng ngo n và xem dân chúng ăn T t .

3 - T t Vi t Nam Hi n T i :

+ T i các thành th :

-Hà N i :

Hà N i hay Thăng Long là th đô c a Vi t Nam qua nhi u tri u đ i . Là đ t ngàn năm văn hi n, có 36 ph ph ng và dân s đông nh t đ t B c, nên nh ng ngày T t đ đây th t đ c đáo, vui nh n. Khu v c buôn bán th ng t p trung ở phía b c H G m và ph T u .

Ng i Hà N i lo T t t tháng 11 âm l ch, chu n b các lo i g o n p, các th đ u đ gói bánh, n u chè, các lo i đ khô nh t là m ng, mi n, n m và nhi u nhà còn nuôi gà, v t đ dùng hay cúng trong d p t t .

Đ n tháng ch p b t đ u làm các món đ c bi t nh đ a hành, tr ng mu i, c i b c th o là món r t đ c a thích vì ch t bùi béo c a qu tr ng đ c mu i sau 20 ch c ngày, bi n thành màu nâu đen s m có mùi th m ngon l l ng . Sau đó làm m t h t sen, l c, g ng, ph t th , qu t d a, d a, bí v. v.. các lo i bánh chè lam, bánh v , bánh huê c u và nh ng đ c s n trên đ t B c xu t phát t hai làng V và Xuân C n . Đ c bi t c a Hà N i là 36 ph ph ng, m i ph bán m t lo i hàng ch ng h n nh ph Hàng Đào bán t l a, v i vóc, áo qu n và n i này th t nh n nh p vì ai cũng ph i ghé đ n đ mua v i v may qu n áo m i cho k p t t . Hàng Ngang bán các lo i trà, Hàng B bán tranh T t và là n i các c đ n ho bán ch thánh hi n nh vi t câu đ i ho c các b c li n b ng ch Hán nh Vũ Đình Liên đã di n t trong thi ph m b t h “ Ông Đ “ vào th p niên 30 tr c t n chi n, Hàng B còn là n i bán pháo nh ng pháo đã b Vi t C ng theo Trung C ng cho d p b t năm 1994 .

Nh ng ngày cu i tháng ch p, ph Hàng Mã cũng t p n p vì nhà nào cũng lo cho t tiên, ông bà

h o c cha m , anh em đã quá c . Bàn th đ c quét d n s ch s , m i ng i mua s m vàng, ti n gi y và đ th mấ v đ cúng th n linh, t tiên sau đó đ t theo các ngài đ dùng đ i cõi âm . Riêng ch Đ ng Xuân, ngoài bán các lo i h ng tr m còn là ch hoa n i ti ng c a Hà Thành . Trong các phiên ch T t, ch hoa lan r ng qua t i Hàng Khoai, Hàng L c, đ y trăm hoa nghìn tía c a các v n hoa Ng c Hà, Nh t Tân, Nghi Tâm, Yên Phú... Ch hoa khai tr ng t 25 t t cho t i chi u 30 m i tan, đ p d u nam thanh n tú, ng i pha l n v i hoa và c hai đ u đ p . Hà N i có đ các lo i hoa nh trong Nam nh ng h thích nh t v n là hoa đào, cúc, qu t và th y tiên .

Th r i 23 tháng ch p, nhà nhà lo ti n táo quân v tr i . Ngoài vàng mấ, ng i Hà N i còn cúng cho ông m t con cá chép th t to b ng ba bàn tay đ ngài c i v th ng gi i, cá này đ c phomh' thích khi qua l .

Bây gi m i th t là T t, nhà nào cũng lo gói bánh ch ng, gói giò làm m t, d n đ p bàn th , trang hoàng nhà c a và tính s n đ sang năm m i không b xúi qu y, phi n hà b i b n n c nô huyên đi đòi n thuê . R i thì quà cáp đ bi u xén trong h , ngoài làng cho tr n tình .

Nh ng thiêng liêng và ý nghĩa nh t v n là ngày 30 m i t t . M i nhà dù theo b t c đ o nào, nghèo hay giàu cũng đ u có mâm c m cúng t t niên r t đ c bi t Hà N i g m 4 bát, 6 đĩa và n u giàu có h n thì đ 8 bát 8 đĩa nh t p t c c truy n .

Ngày 30 m i T t còn là ngày đoàn t gia đình, anh em, cha m , con cái quây qu n quanh mâm c m cúng gia tiên v a d n xu ng, trong làn h ng tr m t a th m ngát t các bàn th trang tr ng, m cúng . M i ng i v a ăn u ng k chuy n, ôn cũ, bàn m i trong không khí hòa thu n c a gia đình .

-T i Hu :

Thành Ph Hu là c đô c a Vi t Nam đã đ c ch n làm kinh đô t th i chúa Nguy n Phúc Trai (1687) vua Quang Trung (1788) và su t tri u Nguy n t 1802-1945 .

Cũng gi ng nh nh ng ph n đ t khác trong n c, dân Hu chu n b t t tr c c tháng, ngoài

ra còn lo vì c ch y m đ các c chu n b v ăn t t chung v i con cháu.

G n t t nhà c a v n t c đ c sang s a t m t t, s ch s . Hoa đ c tr ng trong v n riêng quanh nhà ho c mua s m t i ch Đông Ba v i các lo i mai, đào, cúc, qu t, th c đ c, th y tiên, v n th ...

T ngày 23 tháng ch p, không khí t t đã có m t t i Hu . Kh p đình, chùa và nhà, đầu đầu cũng b t đ u đ ng nêu t t và cúng ti n táo quân v tr i v i hoa qu và đ m .

Ng i Hu ngoài đ c tính nhân h u, hi n lành, nam gi i v n ch ng thi phú, ca nh c và n thì công dung ngôn h nh nên các món ăn ngày t t cũng th t đ c bi t . Nh ng ngày t t cũng là đ p đ c bi t đ các bà m truy n ngh cho con gái tr c khi xu t giá tòng phu đ kh i b mang ti ng mai sau, ngoài các lo i m c ng i Hu còn lo gói bánh ch ng, bánh tét, bánh phu thê (xu xê) làm b ng b t s n nh ng đ u xanh ngào đ ng đ a ho c nhân tôm cháy, bánh h i, bánh sen cháy, bánh đ a m n, bánh m ng . . .

Mâm c t t cúng chi u 30 t t a ng i Hu khác v i ng i Hà N i, nhìn b ngoài trông đ m b c h n nh ng th t ra r t c u k vì ng i Hu thích ăn các món rau c i h n th t cá . B i v y ch riêng món g i Hu đã có m i th nh đ u đ xanh, giá s ng, v ng, l c, th t ba ch , tôm, da gà rán tr n v i đ m, đ ng, t i, t, ngò và rau ng . Ngoài ra trong mâm c , không bao gi thi u đ a món đ c làm tr c đ tu n l , món hành ngâm đ m, xá lách gân bò, tré, ch tôm, nem bò l i, giò th , giò bì, giò l a .

Tóm l các món ăn c a Hu trong ba ngày t t g m lo i chay, bình dân và ng thi n . Món chay đ dùng trong các đình chùa , nh ng tín đ Ph t giáo, có tên g i gi ng nh các món m n nh v t tì, vi cá, nem n ng, h nh nhân xào v . . nh ng th t ra toàn đ c ch bi n b i th o m c t i, khô hay đã lên men . Riêng các món ăn ng thi n và bình dân sau này không còn ranh gi i vì ch đ vua chúa đã cáo chung, ai có ti n cũng có quy n h ng giò, tré, g i . Riêng r u dùng trong ba ngày t t r t ph bi n là lo i r u n p và r u thu c đ c chôn đ i đ t nhi u ngày đ tăng thêm n ng đ và h ng v . Ng i Hu nh t là giới trung niên và cao niên cũng thích u ng trà trong ba ngày t t nh ng c u k h n ng i Hà N i vì ngoài các lo i trà đ t ti n c a T u nh Tam H , Ô Long . . trà còn đ c đem v p, x y v i các lo i hoa th m nh lài, sen, s i, m c .

Ph n Hu đi ch t t Đông Ba ngoài mua s m còn đi g i đ u trong các c a hi u b ng n c H ng Bôi, hoa b i, hoa chanh . Phong t c này ch có Hu mà thôi .

-T t i Sài Gòn – Ch L n:

Tuy không ph i là đ t ngàn năm văn hi n c a Vi t Nam nh Hà N i, Hu nh ng t th k XVIII nh hoàn c nh đ a lý thu n i, Sài Gòn – Gia Đ nh đã tr thành th ng c ng l n nh t a n c ta và là trung tâm buôn bán t bu i đ u đã t p trung t i ch B n Thành, Ch S i (Ch C u Ông Lãnh) và ch Sài Gòn M i (Ch L n) . Tính đ n nay Sài Gòn – Ch L n đ c thành l p h n ba trăm năm .

T i Sài Gòn – Ch L n, không khí l t t đã nh n nh p t l Giáng Sinh kéo dài cho t i t . Khác v i ng i T u T o m và d y m vào t t tháng ba, ng i Vi t Trung và Nam ph n d y m vào cu i tháng ch p .

Dân Sài Gòn là dân t chiêng nh ng vì chung s ng lâu năm nên đã hòa h p vào t o cho mình m t phong cách đ c bi t . Tóm lại ng i Sài Gòn ăn t t không xa hoa nh ng i Hà N i, c u k nh nh ng i Hu , r t bình dân nh ng l i t n nhi u ti n h n, vì ngày t t ng i Sài Gòn thích ăn nh u theo phong cách Tây ph ng v i nhi u món nh m nên ngày t t nhà nào cũng chu n b s n nhi u lo i đ khô cá, khô tôm, khô th t .

Không khí t t đã b t đ u t tháng ch p đ n t n t i Giao th a . Ng i Sài Gòn thích ch i hoa mai và v n th đ c bán kh p n i ch không t p trung m t ch nh Hà N i, Hu . Hoa đ c đ a v Sài Gòn t Đà L t, Bà Đ m, H c Môn .

Ng i Sài Gòn có t c bói đ a ngày t t và đ a h u đ c đ a t i Sài Gòn t Tr ng Bàng, Cao Lãnh, Trà Vinh, t p trung nhi u nh t t i ch B n Thành và ch C u Ông Lãnh . Nhà nào cũng mua đ a h u đ cúng, ăn và đ i khách trong ba ngày t t .

23 tháng ch p ti n đ a táo quân v tr i, l v t cũng khác bi t v i các n i Hà N i, Hu g m ó món l là m t đ i xôi, m t mi ng th t l n l u c, m t l hoa, đôi hia cùng áo gi y . Nhi u nhà tr c khi Vi t C ng c m đ t pháo, luôn kèm theo m t tràng pháo đ ti n táo quân v tr i .

T t Sài Gòn cũng có m t, bánh nh ng m t và bánh Sài Gòn cũng khác bi t v i các lo i th S n
mi n Nam nh m t s u riêng, dẫu, chùm ru t và nh t là m t g ng, d a . Bánh thì ăn bánh tét,
nhi u nhà c u k tr n thêm tôm khô, l p x ng và n p g o đ n u bánh . Mâm c cúng t t niên
luôn luôn có bánh tét, th t kho, d a giá, c ki u, c c i mu i và nem bì .

Cái đ c đ m t t Sài Gòn là nhà nào cũng có mâm ngũ qu i trên bàn th và trên bàn trong
phòng khách v i đu đ , xung, cam quýt, s u riêng, măng cut... v i ng ý c u mong năm m i đ
ăn, xung túc h n năm cũ .

Đêm giao th a dân Sài Gòn còn có t c đi l chùa, hái l c đ u năm . Ng i Hoa có l r c t ng
ông Quan Công, bà Thiên H u di hành trong ba ngày t t v i s tham d c a các bang h i T u
và các đ i múa lân, múa r ng, múa s t cùng các đoàn hát Qu ng, Ti u .

Riêng t i Ch L n, t t là d p đ ng i Vi t tìm đ n ăn u ng v i các món đ c bi t nh trăn, r n
(xem nh r ng), rùa đ hy v ng đ c thêm s c m nh, s ng lâu . Riêng ng i Hoa trong ba
ngày t t, thi nhau làm đèn l ng, các chùa, h i quán s n ph t s c s , lòe lo t, nam thanh n tú
Vi t l n Hoa đ n cúng bái không đ t su t ngày đêm .

-T t t i mi n Đ ng Tháp M i :

Đ ng Tháp M i là vùng đ t trũng th p i phía tây Nam ph n, bao g m hai t nh Ki n Phong
(Cao Lãnh) và Ki n T ng (M c Hóa) ngày nay, kinh r ch ch ng ch t, hoang đ a mông mênh,
dân chúng trong vùng tr c kia đi l i b ng xu ng, thuy n . Nhà c a dân c th a th t, ch c t
trên nh ng gò đ t cao đ tránh l t l i nên m t đ dân s năm 1960 ch có 15 ng i / 1km2 và
năm 1978 là 50 ng i / km2, dân chúng nghèo nàn vì thi u m i ph ng ti n cho nên ngày T t
Nguyên Đán h u nh ch quanh qu n i thôn xóm qu nh hiu và trong gia đình .

Dân chúng Đ ng Tháp M i là dân giang h t chi ng, ho c vì chi n n n, vì sinh k nên b quê
h ng x s đ n vùng đ t bùn l y, hoang đ a, mu i, đ a, r n rít và ch ng khí, n c đ c đ an
thân, l p nghi p . Do đó, ngày t t r t đ n s , gi n đ và c dân vùng nào gi t t theo phong t c
mi n đó, ch ng h n nh ng i B c t t đ n có t c làm bánh ch ng, chè lam, bánh ít, bánh b t
l c, bánh trôi, bánh lá, bánh tro v . v.. Dân mi n Trung nh t là Hu thì gói bánh chu i, k o m n

quân, k o kéo, chè lam pha mè đen, mè x ng Hu , bánh rán phòng da l n, bánh đa Còn dân mi t v n t các t nh Nam ph n thì ăn t t v i bánh tét, bánh giò, nem lá i, k o trái cây, bánh t, xôi p c t d a, bánh chu i .

Nh ng trong ba ngày t t, nhà nào dù B c, Trung, Nam cũng đ u có thêm các món đ c s n vùng Đ ng Tháp M i, trong mâm c m cúng t t niên hay món đãi khách l vào nh ng ngày đ u năm . Đó là món “ngũ xà th t v”, t c là th t năm con r n ch thành b y món, “th p c m trang viên” t c là các lo i rau tr ng quanh v n nh s n, rau súng, ngó sen, rau mác, rau tì láng tr n l n v i c m và n c c t d a ăn v i bánh tráng n ng, các món chiên xào các lo i cá đ ng, cá sông nh ng tuy t nh t v n là món “ ng long t l u “ ch b ng th t r n và chu t đ ng, b m nát vò viên đem n ng trên l a than đ , lai rai v i đ Gò Đen, ch đón giao th a, gi a c nh tr i n c mệnh mông thì tuy t di u .

-T t n i mi n biên đ a Hà Tiên :

Hà Tiên là vùng đ t x a nh t c a Nam ph n, cõ biên đình gi a Vi t Nam và Cao Miên, giang s n c a giòng h M c trong th k XVIII tr c khi tr thành m t t nh c a n c ta, n i pha tr n 4 giòng máu Vi t, Hoa, Miên, Chàm nh ng phong t c t p quán dân t c v n đ c th hi n rõ ràng qua c t c T t Nguyên Đán .

Nh các n i khác trong n c, ngày T t Nguyên Đán quan tr ng nh t là l ti n đ a tảo quân v tr i, cúng đêm giao th a, nh ng ngày t t đ u năm và t o m . Riêng l ti n tảo quân v tr i có s khác bi t v i các n i khác trong n c dù th i gian ti n tảo quân v n là đêm 23 tháng ch p .

Kh p Vi t Nam, nhà nhà th tảo quân t i nhà b p nh ng đ c bi t t i Hà Tiên, tảo quân đ c ph ng th r t trang tr ng, ngay phía sau b c bình phong ngăn nhà tr c và nhà gi a, ngó ra b p . Bàn th tảo quân đ c treo trên cao, có đ l h ng, bình hoa và hai câu ch Hán đ th Tảo quân, vi t trên gi y h n đ n có kim óng ánh :

Công binh h u đ c năng t hóa,

Chính tr c vô t kh đ t thiên

Trong nghi l cúng t n tảo quân, Hà Tiên cũng khác biệt, Ngoài h ng, hoa, đèn, qu còn cúng thêm món c truy n “ mì s i n u đ ng “ có nêm thêm n c g ng dấ . Ngoài ra ng i Hà Tiên còn có t c bán con nít cho tảo quân và tr l vào nh ng năm đ a tr lên 3, 7 tu i cho t i năm 10 tu i m i xin chu c con v . T c này ch dành cho con trai và ch có ng i Vi t g c Hoa m i theo, đây cũng là quan ni m tr ng nam khinh n có t lâu đ i c a ng i T u

T t c a ng i Vi t H i ngo i :

Trên th gi i, ng i Vi t là dân t c duy nh t cam ph n s ng nghèo c c trên m nh đ t quê h ng, ngo i tr các tr ng h p quá s c ch u đ ng vì k cai tr đ c tài, đ c ác vô nhân đ o nên h ph i g t l b n i chôn nhau c t rún đ tìm sinh l , đó là tr ng h p c a nh ng Vi t ki u s ng trên đ t Cao Mên tr c 1975 do n n chém gi t vì c m đ o, b th c dân Pháp đ d vào làm t i các đ n đ i n và nh ng ng i tr n tránh vì liên can t i chính tr . Ngoài ra hi n nay có kho ng 2 tri u ng i Vi t t n n C ng s n kh p n i trên th gi i, nh ng tiêu bi u nh t v n là c ng đ ng Vi t t n n t i Pháp và M . Hàng năm, c đ n T t Nguyên Đán, ng i Vi t xa quê h ng l i t o đ p g p nhau đ cùng ôn c tri tân và h a h n m t ngày v khi đ t n c đã đ c quang ph c, ngày đó s là m t t t vĩ đ i nh t c a đ i ng i Vi t Nam hi n t i . Tóm l i dù s ng ở đâu, ng i Vi t v n c g ng t ch c t t c truy n c a dân t c mình đ h i t ng l i nh ng ngày còn s ng thanh bình vui v n i quê h ng khi C ng s n Hà N i ch a c ng chi m Mi n Nam vào ngày 30-4-75 .

4 -T t Vi t trên đ t Miên :

Ng i Vi t b t đ u đ n l p nghi p trên đ t Miên t th i S i V ng Nguy n Phúc Nguyên và tính đ n tháng 4 / 75 có kho ng 200.000 ng i, đa s t p trung t i Nam Vang, Battam Bang, Kompong Cham, Kampot, Svey Rieng, Bi n H và các đ n đ i n cao su c a th c dân Pháp .

T i Miên, ng i Vi t h ng hai cái t t : D ng l ch và Âm l ch dù theo b t c tôn giáo nào nh ng vui v h n v n là T t Nguyên Đán c truy n c a Vi t Nam . Trong đ p này, các tr ng h c có đông đ o h c sinh Vi t Nam đ u đ c ngh phép t t t 23 tháng ch p, t c là ngày đ a tảo quân v tr i cho t i ngày mùng 5 t t . Tr c 1975, t i Nam Vang ching' ph Miên dành cho Vi t và Hoa Ki u hai ngôi Ch L n và Ch Boong đ nhóm các phiên ch t t . Ch buôn bán ki u Vi t Nam, đ c m c a su t ngày đêm t 28 tháng ch p t i cu i năm, bán đ các món hàng dành cho ngày t t nh các lo i m t, bánh ch ng, bánh d y, đ a h u v. v.. cùng các lo i

hoa quen thuộc dùng trong ngày Tết Việt Nam như ván thêu, tranh sơn, huân, mâm ngũ quả, cúc v.v

Riêng ván mai, món hoa quen thuộc của dân Việt miền Trung- Nam thì không có bán tại hai chợ trên nên để ngắm bèo Việt, trong những ngày sắp Tết rồi nhau về Kampong Spen để chợ Tết mai, nơi đây cách Nam Vang chừng 40 Km.

Người Việt tại Miền thường chung nhau làm Heo, nấu bánh tét vào những ngày sắp Tết. Tết cũ mỗi thị trấn đều chuẩn bị trước lúc đón giao thừa.

Đêm trước Tết trên đất khách thôi là buồn vì chưa có người Việt tha hồ ngắm mâm cỗ Tết Việt. Họ cũng đốt pháo vào giờ giao thừa để làm lễ mừng cầu nghinh tân và tiếng pháo Tết của những kẻ xa xứ thán thở đến nơi tiếp thị khu này đến làng nọ, nơi có người Việt chợ ngó, kéo dài đến vài tiếng để ngắm họ.

5 - Tết Việt trên đất Pháp :

Tết Việt thường đến sau lễ Giáng Sinh và Tết Đäng Lễ chäng thêm cuộc sống máy móc và chợ y gäo nơi xa vắng, họ nấu ăn người Việt sống lẻ loi, riêng rẽ không tập trung như người Hoa nên Tết Việt trên 6 khu phố Tết Pháp thật ít ỏi dù người Việt tha hồ ngắm đã chợ sống vào hàng năm có thể chợ Tết chợ truyền của dân tộc mình.

Đä mua sắm Tết, những ngày cuối tháng chäp, người Việt rồi nhau xuống chợ Tết, näm quanh quẩn theo các địa điểm Ivry, Choisy hoặc khu Belle Ville để mua sắm Tết. Không khí tại đây thật là vùng Chợ Län, với các trò múa lân của các bang hội người Täu và sä trang hoàng lòe loẹt trong các cửa hiệu chợ phố Hoa Kỳ, làm cho người Việt lý họ ngắm phần nào để như nhà và náo nức trước thäm năm mới. Họ lo mua sắm mới thì kẹo bánh chäng, bánh däy, giò, chä, mäc, cäm, däa hành, cä kiäu v. v.. để chuẩn bị làm cỗ cúng kiän Tết tiên, ông bà, cha mẹ và nhân tiên Tết đãi bạn bè.

Cũng trong khu vực này, họ như thế gì cũng có, tại chỗ Việt loäi treo trên cho đến trà, hoa Tết thäy tiên (Täu) hoa đào (VN) cho tại các loại hoa cúc, mai tại địa phương. Riêng trà thì đến các loại ngon nơi tiếp thị của Trung Hoa, Nhật, Ấn Độ và Tích Lan những người Việt vẫn quen

dùng trà Việt, nhất là các loại trà danh tiếng của Miền Nam Việt Nam tại Bồ Đào Nha, Ban mê Thuât ...

6 - Tết Việt trên đất Mỹ :

Không giống như những nơi khác trên thế giới, người Việt tại nước ngoài Hoa Kỳ sống tập trung đông đúc tại các thành phố lớn trong các Tiểu bang, Hoa Thịnh Đốn, Texas, Hô Uy Di và nhất là California .

Từ bao năm qua khi có phong trào rầm rộ của người Việt vượt biên, vượt biển, đoàn tụ, con lai, HO thì đa số người Việt rời nhau về miền đất mới California để tìm dung, lập nghiệp và năm nào cũng như năm nào thì đô thị Việt tại nước ngoài San Jose và Tiểu Sài Gòn đều thi nhau tổ chức chợ Tết Việt Nam để đồng bào khắp nơi có dịp vui ăn tết, vui tết và nghe chơi vì :

Và đến đây, xuân đã vắng tan,

Riêng ta buồn nhìn tiếc tàn liên hoan

Giữa rừng xuân vắng nghe dẫu dật

Tiếng vọng mùa xuân nét vẽ vàng

Và người Việt ly hương còn đang mơ màng, màng màng về những âm hưởng của ngày tết dân tộc thì trên các báo chí từ báo bán tại báo chí, trên giấy chợ búa, dày xéo lên nhau giữa những quan quyền tại phong trong chính phủ lưu vong tại nước ngoài, chung quy cũng vì tiền .

Có sống tha hương mới thấm thía được cuộc đời ăn nhai ở đâu của kẻ mất quê hương . Có làm thân làm thợ mại thú y nào lòng trong những giờ phút đoàn tụ, trong buổi xuân vui, nhất là những

Xuân Trên Ván Nào Đầy Ngọt Nào C Qua Các Thềm Đồi Trong Vườn Sầu

Tác Giả: Máng Giang

Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 21:25

lúc tình cờ nhìn thấy cánh hoa cúc đỏ màu đang rực rỡ bên thềm gió, chen lẫn những bông hoa đào, hoa mai đang ngổn ngơ trong gió đông hoa cúc vàng vờn trên đầu đó trên bầu trời mờ mờ, tiếng tiếng chim hót ầu ơ đàn trẻ vui đùa sau những ngày trời rét khi lòng ta cũng bỗng chạnh nhớ trong buổi xuân xưa .

Ngày xưa, thềm tuế nhật, sống nghèo khổ nơi xóm nhỏ những mùa xuân nhìn hoa vòng vạng đỏ rực trời, và đàn chim sáo u tu hót ở bay khắp trời Phan Thiệt là nồn nóng chảnh chảnh mùa xuân đến đi sớm mốt . Rồi những ngày chinh chiến, những năm tháng dài sống lưu vong, năm nào cũng như năm nào đau hy vọng là năm cuối cùng trong cuộc đời xa xứ , sống được trở lại quê nhà để cùng mẹ già ăn một cái tết rực rỡ , vĩ đại nhất trong đời những thân ôi xuân nào cũng là xuân ly hương, tết nào cũng là tết biệt xứ và quê hương Việt Nam gần gũi trong gan ruột những vãn mãi xa tít muôn trùng :

Xuân vui trên đất khách,

Ta ngổn đón mừng lung

Hết hiu đêm trẻ thơ

Một mình uống rượu suông....

Đời rồi :

Soi gương thấy thây già

Sau một đêm đời chảnh !

Từ Xóm Cỏn Hố Uy Di